

MİLLİLİKDƏN DÜNYƏVİLİYƏ YOL GEDƏN ŞAİR – BƏXTİYAR VAHABZADƏ

Millətin ucalığını, uca olmasını bir neçə əsas atribut müəyyənləşdirir. Bu, birinci növbədə, hər bir millətin özünün milli keyfiyyətləri ilə bağlıdır. Burada milli düşüncə, milli əxlaq və vicdan, adət-ənənə, davranış qaydaları üstünlük təşkil edir. Milli ədəbiyyatın, incəsənətin, hətta o ədəbiyyat və incəsənəti yaratmaqda istifadə edilən dilin də mükəmməlliyi önəmlidir. Önəm daşıyan xüsusiyyətlərdən biri də mənəcə insan amili ilə bağlıdır. Bu insansa kamil olmağı ilə bərabər, həm də şəxsiyyət olmalıdır. Özü də yenilikçi və milli-mənəvi dəyərlərə malik olan şəxsiyyət... Bir də dövlətinə və dövlətçiliyinə, dövlətçilik tarixinə bələd olan şəxsiyyət... Dövlət atributlarını seven, onu uca tutan şəxsiyyət...

Bu cür şəxsiyyətlər dövlətlərinə bağlı olmaqla yanaşı, onun himnini, gerbini, bayrağını həmişə sevmiş və qürur hissi keçirmişlər. Söz adamları onların arasında daha da fərqli görünmüşlər. Onlar həm özləri, həm də sözləri ilə ön sıralarda durmuşlar. İstiqlalçılıq ideyası azadlıq eşqi ilə yaşayan millətlərin həmişə haqqına çevrilmişdir. Bu ideyanı gerçəkləşdirmək istəyən millətlərin köləlik əbədi olaraq həyatından çox-çox uzaqlarda olmuşdur. Qul olmaq psixologiyası onların düşüncəsinə yad olan, tamamilə ölüme bərabər tutulan amil kimi görünmüşdür. Bu ideyanın müəllifi siyasətçilər olsa da, sözcüləri və yayıcıları milli varlığını hiss edən söz adamları - şairlər olmuşdur. Tarixə səyahət etsək, görürük ki, onlar barmaqla sayılacaq qədər azdırlar. Buna baxmayaraq, güclüdürlər, əzəmətlidirlər, millidirlər və azadlıqsevərdirlər.

Məkumdur ki, Azərbaycan ədəbiyyatı dünya ədəbiyyatına N.Gəncəvi, M.Füzuli, İ.Nəsimi, M.F.Axundzadə, M.Cəlil, M.Ə.Sabir, H.Cavid, S.Vurğun və bu kimi dəyərli simaları bəxş etmişdir. Bu simalar həm də dünya ədəbiyyatının bir hissəsi olan Şərq və eləcə də ümumtürk ədəbiyyatının böyük azman sənətkarlarıdır. Hərəsi bir dövrün başlanğıcı, onun hərəkətverici qüvvəsidir. Öz zamanının tarixi və o tarixi bütün gerçəkliyi ilə göstərən güzgüsüdür. Xalqımızın, Türk kimliyimizin göstəriciləri olan Nizamini, Füzulini, Mirzə Fətəlini, Sabiri, Mirzə Cəlili oxuyan dünya oxucusu xalqımızın necə müdrik və uzaqgörən olduğunu şahidi olur. Təkcə böyük Nizamini adı və yazdığı əsərlər belə bunu deməkə bizə əsas verir.

Şübhəsiz, ayrı-ayrı dövrlərin özünəməxsus ədəbiyyatı olmuşdur. Onu yaradanlar da həmin özünəməxsusluğa görə onə uyğun, ancaq Böyük İnsan və insanlıq amilinə söykənərək fəaliyyət göstərmiş, əsərlərində realığı önəm vermişlər. Bir sözlə, insanı insanlığa sığmayan əməllərdən uzaq durmağa səsləmiş və haqqın yanında olmağı özlərinə mənəvi borc bilməmişlər. Xəqani - Nizamidən üzübəri bu, həmişə belə olmuşdur. Əgər belə demək mümkün-sə, ədəbiyyat hər bir an xalqın yol göstərənini olmuş, onun yoluna işıq salmışdır. Ümumiyyətlə, ədəbiyyatın ümumi mənzərəsi çox vaxt belə olmuşdur. Bu ədəbiyyatı yaradanlar

özləri də, yaratdıkları ədəbiyyat da milli olmaqla yanaşı, həm də dünyəvi olmuşdur. Bu istər ədəbiyyatın azad, sərbəst, istərsə də başının üstündə "demokl" qılıncı olduğu dövrlərində də bu cür görünmüşdür.

B.Vahabzadə Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində özünün müstəqil olaraq ayrıca yeri olan şairdir. O, XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində istiqlal şairi kimi tanınır. Ədəbiyyata bu yöndən yanaşanda onun həm özü və şəxsiyyəti, həm də yaradıcılığı tamamilə başqalarından fərqlənir. Mövzu baxımından da şairin yazıları rəngarəng və zəngindir. Ancaq ideyaca düz və bir xətlidir. Vətən və millət ideyasının bu xətdə şahdamar təşkil etməsi isə başlıca məqsəddir. Demək olar ki, B.Vahabzadə yaradıcılığının yetmiş-səksən faizi bu mövzulardadır. Buna baxmayaraq başqa mövzular da şairin yaradıcılığında azlıq təşkil etmir. Sənətkarlıq baxımından da bu şeirlər çox mükəmməl şəkildə özünü göstərir.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, B.Vahabzadə həm də şəxsiyyətdir. O, bir şəxsiyyət kimi də öz yaradıcılığını şəxsiyyətləndirən şairimizdir. Onun hansı mövzuda yazılmasından asılı olmayaraq bütün şeirlərində oradan bir şəxsiyyətin boylandığını görürük. Özü də elə-belə şəxsiyyət yox, məğrur və qürurlu, əyilməsi mümkün olmayan şəxsiyyət... Belə şəxsiyyəti olan xalq isə, əlbəttə, xoşbəxt xalqdır. Axı milləti irəli aparmaq, onun qamətini həmişə düz saxlamaq, dünya arenasında tanımaq, yüksək səviyyədə təmsil etmək həmişə B.Vahabzadə kimi şəxsiyyətlərin elə bil boyuna biçilir, bu şərəfli işin ağırlığı belə simaların çiyinləri üzərində durur. Bu cür simalar həm özləri, həm də yaradıcılıqları ilə mənsub olduqları milləti şərəfləndirir və ona şərəf gətirir. Birmənalı olaraq deyə bilərik ki, dahi şair B.Vahabzadə bu cərgədə olanların birincilərinin birincisidir.

B.Vahabzadə Vətəni, millətini, ana dilini seven, ona vurğun olan milli, hətta sözün əsl gerçək mənasında millətçi şairdir. Mənəcə, milli və millətçi olmaq heç də dünyəvilikdən uzaqlaşmaq, dünyaya qarşı çıxmaq deyil. Çünki milli varlığını qorumaqla bəşəri dəyərlərə malik ola bilərsən. Bir sözlə, dünyəvilik millilikdən keçir. Dünyəvilik milliliyin təməl daşları üzərində olanda daha yaxşı, gözəl və gerçək görünür. Ona görə də B.Vahabzadə yaradıcılığına nəzər yetirsək, onun həm yazdıqlarının, həm də özünün məhz bu cür görüldüyünün şahidi olur. Beləliklə, buradan çıxan son nəticə də o olur ki, dahi şair nə qədər millidirsə, o qədər də dünyəvidir.

Bir tədqiqatçı kimi sözümdə dedikdən sonra yekun olaraq bu dahi şairin azad ruhuna öz şeirimlə sığal çəkmək istəyirəm. Necə ki, şair özü də belə demişdir:

*Qatlayıb dizinin altına qoyar,
Alim Bəxtiyarı şair Bəxtiyar.*

Təbii ki, ölçüyə gələ bilməyəcək bu alim şairi sözlə də ifadə etmək çox çətin olduğu üçün ruhuna öz şeirimlə sığal çəkməyə çalışmışam:

YANIB QƏTRƏ-QƏTRƏ BƏXTİYAR OLDUN

*Bir sönməz ilhamla yazıb yaratdın,
Sözün meydanında ixtiyar oldun.
Ömrünü əritdin millət yolunda,
Sən özün taleyə, bəxtə yar oldun.*

*Sözə maya tutdun doğrudan-düzdən,
İşlədi dərinə, olmadı üzdən,
Dikəldin çinartək soykökümüzdən,
Ruhun var olduqca özün var oldun.*

*"Birdir Azərbaycan - birdir can" yazdın,
Yurdumun şəninə çox dastan yazdın,
Ən qorxunc zamanda "Gülüstan" yazdın,
Ən cavan çağında saçı qar oldun.*

*Vətən ana oldu, sən ona bəndə,
Ucaldın vətənlə göylərə sən də.
Şəhid oğullara ağı deyəndə,
Sızlayan, inləyən kaman, tar oldun.*

*Haqqın, ədalətin səndin hakimi,
Sağaldın, hər dərdin oldun hakimi.
Ad yazdın tarixə bir ustad kimi,
Həmişə dillərə belə car oldun.*

*Ürəyin bir vurdu obayla, ellə,
Zirvəyə ucaldın pille və pille,
Bu xalqa yadlardan dəyəndə güllə,
Dözmədin, talandın, tarimar oldun.*

*Bir bayraq, bir Vətən, bu idi andın,
Vidəni həmişə Allahın sandın,
"Şam əgər yandırsa" dedin də yandı,
Yanib qətrə-qətrə Bəxtiyar oldun.*

Yekun olaraq demək istərdim ki, XX əsrin 80-90-cı illərində Azərbaycanda baş verən milli azadlıq hərəkatının kökü ustad şairin 50-60-cı illərə aid "sandığı ədəbiyyatı"nın əsasında formalaşaraq özünün ən yüksək mərhələsini yaşadı. İstiqlalın şirinliyinin dadılması üçün neçə-neçə acılardan keçməyin diaqnozunu qoyan şair köləliyin özünü köləyə döndərənərdən olmuşdur. Bu baxımdan B.Vahabzadə yaradıcılığı da onun özü kimi azadlıqsevərdir.

ADIN DA, ÖZÜN DƏ BƏXTİYAR OLDU

*Əndin lap dərinə, kökündə qaldın,
Sən özün soy oldun azadlığına.
Ağırdın, öz ağır çəkində qaldın,
Boy verdin, boy oldun azadlığına.*

*Yüz eşqin şamını sevindirdin sən,
Daşını, damını sevindirdin sən,
Hürr oldun, hamını sevindirdin sən,
Hoyunla hoy oldun azadlığına.*

*Yanaraq közün də Bəxtiyar oldu,
Aynuram, sözün də Bəxtiyar oldu,
Adın da, özün də Bəxtiyar oldu,
Toy etdin, toy oldun azadlığına.*

Təkcə Azərbaycanın yox, bütün Türk dünyasının istiqlalsevər şairi olan B.Vahabzadənin yaradıcılığı millətimizin ömrü qədər həmişə əbədiyaşar, cavan və möhtəşəm olacaqdır.

Bu möhtəşəmlik, bu cavanlıq onun poeziyasında sözün əsl mənasında özünü göstərir. Ədəbiyyət qazanmış və insana və onun əbədi poeziyasına eşq olsun.